

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta

Johdanto

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta.

Ahvenanmaan valtuuskunnalta pyydetään erityisesti lausuntoa siitä, voitaisiinko ympäristövahinkorahastoa koskevan lakiluonnoksen perusteella kantaa ympäristövahinkomaksua Ahvenanmaan maakunnassa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa harjoittavilta.

Tausta

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta on valmisteltu ympäristöministeriön asettamassa ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä uudistavassa lainsäädäntöhankkeessa. Ympäristövahinkorahasto olisi uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Esityksen valmistelu perustuu pääministeri Marinin hallituksen ohjelman kirjaukseen, jonka mukaan kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä (TOVA).

Valmistelussa on selvitetty järjestelmän rahoitus pohjaa ja sitä, onko nykyiset toissijaiset vastuujärjestelmät ympäristövahinkovakuutus tai öljysuojarahasto perusteltua säilyttää erillisinä järjestelminä. Uuden järjestelmän tarkoituksena on, että toiminnanharjoittajien ympäristövelvoitteet tulevat mahdollisimman pitkälle hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa.

Vuosien 2013 ja 2021 välillä valtio on joutunut rahoittamaan toiminnanharjoittajien maksukyvyttömyyden vuoksi vakavien ympäristöriskien hallintaa ja ympäristön pilaantumisen vaaratilanteiden torjuntaa kahdeksassa eri tapauksessa. Toimiin ryhtyminen on ollut välttämätöntä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen käyttöala viranomaisten toteuttamien torjuntatoimien korvaamisessa on jäänyt hyvin vähäiseksi. Ympäristövahinkovakuutuksen soveltamisala on kapea, ja siitä korvattavia vahinkoja ja kustannuksia on aiheutunut huomattavan vähän verrattuna siihen, mitä järjestelmän perustamisvaiheessa arvioitiin.

Eduskunnan ympäristövaliokunta on kannanotoissaan kiirehtinyt toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistyön jatkamista ja erityisesti kaivostoimintaan liittyvän öljysuojarahaston tapaisen rahaston perustamisen selvittämistä. Eduskunta on

kannanotoissaan myös kiinnittänyt huomiota tarpeeseen kehittää öljysuojarahastoa ja sen rahoitus pohjaa rahaston jatkuvuuden ja toimintakyvyn turvaamiseksi.

Nykymuotoinen öljysuojamaksu on uudistettava EU-oikeudellisten vaatimusten mukaiseksi. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavastuiden siirryttyä vuoden 2019 alusta alkaen sisäministeriön hallinnonalalle öljyntorjunta on nykyisin pelastuslain (379/2011) mukaista pelastustoimintaa. Jatkossa öljyntorjunnan täysimääräinen rahoitus, kuten myös öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon pääasiallinen rahoitus, tulee hyvinvointialueen talousarviosta. Tämä heijastuu osaltaan öljysuojarahaston asemaan öljyvahinkoihin varautumisessa.

Öljysuojarahasto ja pakollinen ympäristövahinkovakuutus lakkautettaisiin ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa. Ympäristövahinkorahasto olisi aiempia erillisiä järjestelmiä yhtenäisempi ja soveltamisalaltaan kattavampi. Rahasto koskisi lain voimaantulon jälkeen tapahtuvia vahinkoja tai ympäristön pilaantumistilanteita voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaisesti, eikä sitä mitoitettaisi erittäin laajamittaisten vahinkojen varalle.

Tavoitteet

Ehdotetun korvausjärjestelmän tavoitteena on luoda ympäristön pilaantumisen vaaran aiheuttajien kollektiiviseen taloudelliseen vastuuseen tukeutuva nykyistä kattavampi ja tehokkaasti hallinnoitu toissijainen vastuujärjestelmä, joka ei kokonaisuutena kasvattaisi yritysten maksutaakkaa nykytilaan verrattuna.

Ympäristövahinkorahastolla varauduttaisiin ympäristöriskien hallintaan, ympäristövahinkojen ja ympäristön pilaantumisen torjuntaan sekä vahinkojen korvaamiseen vaadittavan rahoituksen järjestämiseen, kun korvausta vahingosta taikka torjunta- ja ennallistamiskustannuksista ei saataisi perittyä varsinaiselta vastuutaholta esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi tai siksi, että tämä on tuntematon. Rahasto olisi viimesijainen korvausten maksaja. Lisäksi rahastosta voitaisiin myöntää harkinnanvaraisia avustuksia pelastustoimen ja Ahvenanmaan maakunnan ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin. Ympäristövahinkorahastoa koskevaa lakia sovellettaisiin Ahvenanmaalla samoin perustein kuin muualla maassa.

Korvausten maksamiseen tarkoitetut rahaston varat kerättäisiin ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta vuosittaisilla tai kertaluonteisilla ympäristövahinkomaksuilla. Ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin myönnettäviin avustuksiin käytettäisiin valtion talousarviosta rahastoon siirrettävää määrärahaa.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse. Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Jos ette kuitenkaan voi antaa lausuntoanne lausuntopalvelu.fi:ssä, lausunto voidaan toimittaa myös sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo@ym.fi.

Lausuntoja voivat antaa muutkin kuin jakelussa mainitut. Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään antamaan viimeistään 25.4.2022 vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoaika on asetettu siten, että hallituksen esitys voidaan viimeistellä annettavaksi vuotta 2023 koskevan valtion talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Koska hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluiden ruotsinkielinen käännös on valmis jaettavaksi huhtikuun 2022 alussa, Ahvenanmaata ja siellä harjoitettavaa toimintaa edustaville tahoille annetaan lisää aikaa lausunnon antamiseksi siten, että lausuntoaika on vastaavan pituinen kuin muille annettu lausuntoaika. Yleisperusteluiden ruotsinkielinen käännös julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä. Samassa yhteydessä ilmoitetaan Ahvenanmaata ja siellä harjoitettavaa toimintaa edustaville tahoille lausunnon antamisen määräaika.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat hallitussihteeri Mari-Linda Harju-Oksanen (puh. +358 295 250554) ja hallitussihteeri Merja Huhtala (puh. +358 295 250088) tai sähköpostitse etunimi.sukunimi@gov.fi. Ajanjaksolla 13.4.-25.4. lisätietoja antaa hallitusneuvos Oili Rahnasto (puh. +358 295 250244).

Linkit

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM033:00/2019>

Liitteet:

[HE_yleisperustelut_luonnos_fi.pdf](#)

[Säännöskohtaiset perustelut YVR_luonnos_fi.pdf](#)

[Lakiehdotus YVR_luonnos_fi.pdf](#)

[Lakiehdotus_YVR_liitteet_luonnos_fi.pdf](#)

[Muut lait_luonnos_fi.pdf](#)

[Specialmotivering MSF_utkast_sv.pdf](#)

[Lagförslag MSF_utkast_sv.pdf](#)

[Lagförslag MSF_utkast_bilagor_sv.pdf](#)

Jakelu:

Aalto yliopisto
Elinkeinoelämän keskusliitto ry
Energiateollisuus ry
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Savon ELY-keskus
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Finanssiala ry
Helsingin hallinto-oikeus
Helsingin yliopisto
Hämeen ELY-keskus
Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen hallinto-oikeus
Itä-Suomen yliopisto
Kaakkois-Suomi ELY-keskus
Kainuun ELY-keskus
Kaivosteollisuus ry
Kalatalouden keskusliitto
KEHA-keskus
Kemianteollisuus ry
Keski-Suomen ELY-keskus
Kolttien luottamusmies
Konkurssiasiamiehen toimisto
Korkein hallinto-oikeus
Korkein oikeus
Lapin ELY-keskus
Lapin yliopisto
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Liikennepalvelukauppiat ry
Luonnonvarakeskus
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Maa- ja metsätalousministeriö
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Metsähallitus
Metsäteollisuus ry
Natur och Miljö rf
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Paliskuntain yhdistys
Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto
Pirkanmaan ELY-keskus
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus
Puolustusministeriö
Pääesikunta
Rajavartiolaitos
Ruokavirasto
Saamelaiskäräjät
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Kuntaliitto ry
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Suomen Varustamot Ry
Suomen ympäristökeskus
Suomen ympäristöoikeustieteen seura ry
Suomen Yrittäjät ry
Tampereen yliopisto
Teknologiateollisuus ry
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Turun hallinto-oikeus
Turun yliopisto
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoministeriö
Uudenmaan ELY-keskus
Vaasan hallinto-oikeus
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Verohallinto
WWF Suomi
Väylävirasto
Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry
Ympäristövakuutuskeskus
Åbo Akademi
Ålands landskapsregering
Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM)
Ålands Näringsliv
Ålandsdelegationen

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyyntöissä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Luku 1 Asian tausta ja valmistelu

Luku 2 Nykytila ja sen arviointi

Luku 3 Esityksen tavoitteet

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Luku 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Luku 8 Lakia alemman asteinen sääntely

Luku 10 Toimeenpano ja seuranta

Luku 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lakiehdotus säännöskohtaisine perusteluineen

1 luku Yleiset säännökset (1–5 §)

2 luku Ympäristövahinkomaksu (6–12 §)

3 luku Korvaukset ja avustukset (13–23 §)

4 luku Ympäristövahinkorahaston hallinto ja talous (24–31 §)

5 luku Oikaisumenettely ja muutoksenhaku (32–34 §)

6 luku Erinäiset säännökset (35–36 §)

7 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (37–40 §)

Muita huomioita esityksestä

Muut kommentit esityksestä

Ylä-Mononen Leena
Ympäristöministeriö

Harju-Oksanen Mari-Linda
Ympäristöministeriö